

19.04.2021 17:28

Olavs Cers, Kristaps Dortāns: SIA dalībnieka personiskā atbildība jeb stāsts par 'korporatīvo plīvuru'

Foto: Publicitātes foto

Kapitālsabiedrība (sabiedrība) ir juridiska persona, kura par savām saistībām atbild ar visu savu mantu. Komerclikuma 137. pants paredz, ka sabiedrība neatbild par dalībnieka saistībām, un dalībnieks neatbild par sabiedrības saistībām, nodibinot tā saucamo "korporatīvo plīvuru" starp sabiedrību kā juridisku personu (legālo fikciju) un fiziskajām personām, kas veido šo juridisko personu. Primārais mērķis šāda "korporatīvā plīvura" radīšanai ir veicināt komerciesisko darījumu apriti, komercdarbības ātrumu un efektivitāti, lai fiziskām personām nebūtu jābaidās no ikkatras komerciālas neveiksmes, kas varētu radīt mantiskas sekas. Tāpat arī sabiedrībām un fiziskajām personām ir dažāds nodokļu regulējums un daudz citu priekšnoteikumu, kas komercdarbību padara pievilcīgāku tieši kapitālsabiedrībai, nevis fiziskai personai.

Taču praksē nereti ir sastopami gadījumi, kad "korporatīvā plīvura" aizsegā negodprātīgi "darboņi" cenšas iedzīvoties uz citu personu rēķina. Kā piemērs šādai situācijai būs zvērinātu advokātu biroja "CersJurkāns" prakses gadījums, sniedzot juridisko palīdzību tā klientam – kravu pārvadātājam. Situācija it kā ikdienišķa – būvniecības uzņēmums noslēdza uzņēmuma līgumu ar kravu pārvadājumu uzņēmumu, kas apņēmās no būvniecības objekta izvest būvgružus. [Būvniecības](#) uzņēmuma valdes loceklis, dalībnieks un patiesā labuma guvējs bija viena un tā pati persona. Būvgruži no objekta tika izvesti, būvniecības uzņēmums objektu nodeva klientam un par sniegtajiem pakalpojumiem saņēma atlīdzību. Taču par būvgružu izvešanu pilnībā norēķināties "aizmirsā".

Kravu pārvadātājs vairākkārtīgi atgādināja būvniecības uzņēmumam par parādu un aicināja to samaksāt. Tomēr atbilde, ko būvniecības uzņēmums sniedza, vienmēr ierasti bija viena un tā pati: šobrīd naudas nav, bet, ja tuvākajā laikā tāda parādīsies, tad par saņemtajiem pakalpojumiem būvniecības uzņēmums noteikti norēķināsies. Savukārt, ja kravu pārvadātājam ar šādu apsolījumu nepietiekot, tad tas esot laipni aicināts iesniegt būvniecības uzņēmuma maksātnespējas pieteikumu (te gan jāpiebilst, ka ārkārtējās situācijas laikā tas nemaz nav iespējams, kas negodprātīgiem komersantiem ir visai izdevīga ārkārtējās situācijas "blakne").

Veicot padziļinātu juridisko izpēti, secināts, ka būvniecības uzņēmums ir tā dēvētais "tukšais uzņēmums", proti, vērtīgu aktīvu, uz kuriem būtu iespējams vērst piedziņu vai apmierināt kreditoru prasījumus maksātnespējas procesā, tam nav, savukārt nenokārtoto saistību apmērs ir visai liels. Tādējādi sniegt maksātnespējas pieteikumu vai vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā ar prasību pret būvniecības uzņēmumu par parāda samaksu kreditoram būtu no finansiāla aspekta neefektīvi un nelietderīgi. Visdrīzāk šādas darbības rezultētos papildu zaudējumus, jo, lai iesniegtu maksātnespējas pieteikumu un/vai prasību tiesā, jāmaksā ievērojamas valsts nodevas. Pat ja kreditors pēc 3–5 gadiem (vidējais statistiskais tiesvedības procesa ilgums Latvijā) iegūtu labvēlīgu spriedumu par parāda piedziņu, tad mantas, uz kuru šo piedziņu varētu vērst, tāpat nebūs. Rezultātā tiks iztērēti līdzekļi tiesāšanās izdevumiem, savukārt parāds reāli netiks atgūts.

Tomēr šajā gadījumā bija acīmredzams, ka būvniecības uzņēmuma īpašnieks un tā ģimenes locekļi par naudas līdzekļu trūkumu privātajā dzīvē sūdzēties nevarēja. Piemēram, viens no īpašnieka ģimenes locekļiem sāka pārvietoties ar salīdzinoši jaunu un dārgu auto, kuram gan bija norādīts cits īpašnieks..

Apkopojot visus šos faktus, bija pamats secināt, ka liela daļa naudas, ko būvniecības uzņēmums nopelnīja, tiešā un netiešā veidā tika novirzīta īpašnieka un tā ģimenes locekļu privāto vajadzību apmierināšanai, nevis kreditoru prasījumu dzēšanai. Acīmredzot būvniecības uzņēmuma īpašnieks paļāvās uz atbildības nodalīšanas principu, un rēķinājās, ka sliktākajā gadījumā iestāsies vienīgi sabiedrības maksātnespējas process, kurā tikai retos gadījumos izdodas apmierināt visu kreditoru prasījumus.

Varētu šķist, ka, pastāvot šādi interpretējamam atbildības nodalīšanas principam, kreditors ir bezpalīdzīgs un tam vairs nav juridisku rīku, kā parādu atgūt, un varētu uzskatīt, ka tas ir lielisks palīgs negodprātīgiem cilvēkiem, kuri vēlas iedzīvoties uz citu cilvēku rēķina, un netikt par to sodīti. Tomēr šāda principa esamība nav un nevar būt aizsegs dalībniekiem apzinātu negodprātīgu darbību veikšanai, kas rada zaudējumus kreditoriem, piemēram, apzināti iztukšojot sabiedrību, kas noved pie sabiedrības maksātnespējas, nenorēķinoties ar kreditoriem.

Tādējādi ir svarīgi nodalīt komerciālu neveiksmi no personas apzinātas rīcības, kas ir vērsta uz kreditoru interešu aizskārumu. Ja juridiskā persona kā veidojums tiek izmantota, lai netaisni iedzīvotos uz kreditoru rēķina, attaisnotu citu neattaisnojamu rīcību vai slēptu krāpšanu vai citus noziedzīgus nodarījumus, tas ir pamats pacelt vai "noraut korporatīvo plīvuru", kā rezultātā sabiedrības un tās dalībnieku atbildība netiek nošķirta, un dalībnieks kreditoriem atbild personīgi.

Šādu rīcību, kad dalībnieki un/vai valdes locekļi izmanto juridisku personu kā aizsegu, lai iedzīvotos uz citu personu rēķina un finansētu savus vai pietuvināto personu privātos tēriņus, ir pamatots uzskatīt par neatļautu darbību. Savukārt civiltiesiskās saistības rodas ne tikai no darījumiem, bet arī no neatļautas darbības. Neatļauta darbība izpaužas personas subjektīvo tiesību aizskārumos, kas var būt visai dažādi. Turklāt tiesu praksē ir atzīts, ka Civillikuma noteikumus par delikttiesisko atbildību var piemērot sabiedrības valdes locekļiem par kaitējumu, kas ar neatļautu darbību nodarīts kreditoriem.

Savukārt, ja tiek konstatēts, ka sabiedrības dalībnieks un/vai valdes locekļi pret kreditoriem ir izdarījuši neatļautu darbību, kuras rezultātā kreditoram ir radušies zaudējumi, tad kreditors var vērsties tiesā ar zaudējumu prasību tieši pret sabiedrības dalībnieku un/vai valdes locekļiem. Zaudējumu atlīdzības galvenais uzdevums ir novērst sekas, ko izraisījusi kādas personas īstenota neatļauta vai prettiesiska darbība. Zaudējumu atlīdzināšanas prasījuma un piedziņas pamati ir tiesību aizskārēja neattaisnojama (neatļauta) darbība, zaudējumu esamība un cēloniskais sakars starp zaudējumiem un neatļauto darbību.

Rezumējot iepriekš minēto, jāsecina, ka Latvijā joprojām nereti novērojamas situācijas, kad privātpersonas juridisko personu aizsegā veic apzinātas darbības, lai finansētu savus privātos tēriņus un iedzīvotos uz kreditoru rēķina. Tomēr, laikam ejot, Latvijas tiesu nostāja ir mainījusies attiecībā uz dalībnieku un juridisko personu atbildības norobežošanu. Uzskatāms apliecinājums tam ir iepriekš izklāstītā situācija, kur tiesa ir ierosinājusi civillietu kravu pārvadātāja prasībā pret būvniecības uzņēmuma vienīgo dalībnieku un valdes locekli par zaudējumu piedziņu. Turklāt tiesa pēc kravu pārvadātāja lūguma celto prasību nodrošinājusi, apķīlājot būvniecības uzņēmuma trakuļīgā īpašnieka vienīgo nekustamo īpašumu.

Šis ir autora viedoklis, kas var nesakrist ar "Delfi" redakcijas nostāju.

Seko Delfi arī [Instagram](#) vai [Telegram](#) profilā – pievienojies, lai uzzinātu svarīgāko un interesantāko pirmais!

Publikācijas saturs vai tās jebkāda apjoma daļa ir aizsargāts autortiesību objekts Autortiesību likuma izpratnē, un tā izmantošana bez izdevēja atļaujas ir aizliegta. Vairāk lasi [šeit](#).